

146237 - Kabzetmeden (eline almadan) önce sadakadan dönmek (vermekten vazgeçmek)

Soru

Ben, ihtiyacımdan dolayı birisine malımdan bir miktar para vermeye niyet ettim. Fakat ben, paraya olan acil ihtiyacımdan dolayı sadaka vermekten vazgeçtim. Bu arada ben, bu şahsa para vereceğimi kendisine haber vermedim.

Bu davranışımın hükmü nedir?

Detaylı cevap

Cevap:

Hamd, yalnızca

Allah'adır.

Birincisi:

Sadakanın fazîletinin ve Allah Teâlâ'nın, sadaka verenlerin onlar için ne büyük mükafatlar hazırladığını soruyu soran kardeşim gayet iyi biliyordur.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

{

إِنَّ الْمَصَدِّقِينَ

وَالْمَصَدَّقَاتِ وَأَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا

يُضَاعَفُ

لَهُمْوَأَلَّهُمْ أَجْرٌ

كَرِيمٌ. [سورة الحديد الآية: 18]

“Şüphesiz(mallarından) sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar ve Allah’a güzel bir borç verenler (Allah yolunda gönül hoşnutluğuyla harcayanlar) var ya, (bu amellerine karşılık verdikleri)onlara kat kat ödenir. Ayrıca onlara çok değerli bir mükâfat da(onlara bunun üzerinde büyük bir karşılık; cennet de) vardır.”[1]

Allah Teâlâ yine şöyle buyurmuştur:

﴿

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ

بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ

عِنْدَ

رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿ [سورة البقرة

الآية:274]

“Mallarını

gece gündüz;gizli ve açık Allah yolunda harcayanlar var ya, onların

Rableri katında mükâfatları vardır.Onlara

(âhirette) korku

yoktur. Onlar (dünya nimetlerinden kaybettiklerine) mahzun

da olmayacaklardır.”[2]

Sadakanın fazîleti hakkında âyet ve hadisler pek çoktur.

(36783) nolu sorunun cevabında bu âyet ve hadislere

bakabilirsiniz.

İkincisi:

Fakirin, bizzat kendisinin veya vekili yoluyla, sadakanın fakirin eline geçmesinden önce sadaka sahibinin sadakasından dönmesinde (vermekten vazgeçmesinde) bir sakınca yoktur. Çünkü fakir, sadakayı eline almadan ona sahip olmuş sayılmaz. Fakir, sadakayı eline almadıkça sadaka sahibinin mülkiyetinde sayılır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿إِنْ
تُبَدُّوا الصَّدَقَاتِ فَعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُحْفُوا وَتَوْتُواهَا
الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ [سورة البقرة الآية: 271]

“Eğer sadakaları

açıktan verirsiniz, ne güzel (sadaka vermiş olursunuz)!

Fakat onları gizleyerek fakirlere verirsiniz, bu, (riyâdan uzak olduğundan dolayı) sizin için daha hayırlıdır ve günahlarınızdan bir kısmına da keffâret olur. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.”[3]

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymin -Allah ona rahmet etsin- yukarıdaki âyetin tefsirinde şöyle demiştir:

“Bu âyetten çıkarılan faydalardan birisi de şudur:

Sadaka, fakirin eline ulaşmadıkça sadaka sayılmaz. Çünkü

Allah Teâlâ âyette: ‘Fakat onları (sadakaları) gizleyerek fakirlere verirsiniz,...’ diye buyurmuştur.”

Ebu Seleme'nin kızı Ümmü Gülsüm'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o

şöyle demiştir:

{
لَمَّا تَزَوَّجَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمَّ
سَلَمَةَ قَالَ لَهَا: إِنِّي قَدْ أَهَدَيْتُ إِلَى النَّجَاشِيِّ حُلَّةً
وَأَوَاقِيَّ مِنْ مِسْكِ، وَلَا أَرَى النَّجَاشِيَّ إِلَّا قَدْ مَاتَ، وَلَا
أَرَى إِلَّا هَدَيْتَنِي مَرْدُودَةً عَلَيَّ، فَإِنْ رُدَّتْ عَلَيَّ فَهِيَ
لَكَ...} [قال الحافظ في فتح الباري: إسناده حسن]

“Rasûlullah -sallallahu

aleyhi ve sellem- Ümmü Seleme ile evlenince

ona şöyle dedi:

-Ben
Necâşi'ye bir hırka, bir okka da misk hediye
gönderdim.Görüyorum ki
Necâşi ölmüş
ve hediyelerim de bana geri gelecektir.
Eğer onlar bana
geri gelirse, onlar senindir....(Nitekim öyle oldu.Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-
her hanımına birer
okka misk verdi.Ümmü Seleme'ye de miskin geri kalanını
ve hırkayı verdi.)”[4]

Mansur

b. Yunus el-Behûtî -Allah ona rahmet etsin-şöyle demiştir:

“Kim, bir şeyi sadaka olarak vermek için ayırır veya
sadakayı kendisi adına vermesi için birisini vekil tayin eder de
sonra tasadduk etmekten vazgeçerse, nefesine ve şeytanlara aykırı
davranmak için tasadduk etmekten vazgeçmemesi sünnettir.Fakat tasadduk etmekten
vazgeçmemesi kendisine farz veya vâcip değildir.Çünkü sadaka,

kabzetmeden önce karşı tarafın mülkiyetine geçmiş sayılmaz.”[5]

Bu, pek çok fakihin görüşüdür. Bu konuda bkz:
“el-Muğnâ”, c: 5, s: 379 ve 383.

Sadaka, karşı tarafın kendi eline veya vekilinin eline geçerse, ilim ehlinin ittifakıyla sadakadan dönmek câiz değildir.

Nitekim Abdullah b. Abbas’tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Nebi -sallallahu aleyhi ve seleme- bu konuda şöyle buyurmuştur:

الْعَائِدُ فِي هَبْتِهِ كَالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَعُودُ ﴿١﴾
فِي قَيْئِهِ ﴿٢﴾ [رواه البخاري]

“Hibesinden dönen, kustuktan sonra tekrar kusmuğuna dönen (kusmuğunu yalayan) köpek gibidir.”[6]

Başka bir rivâyette şöyle buyurmuştur:

الْعَائِدُ فِي ﴿١﴾
صَدَقْتِهِ كَالْكَلْبِ يَقِيءُ ثُمَّ يَعُودُ فِي قَيْئِهِ ﴿٢﴾ [رواه البخاري]

“Hibesinden dönen, kustuktan sonra tekrar kusmuğuna dönen (kusmuğunu yalayan) köpek gibidir.”[7]

Ömer b. Hattab’tan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

مَنْ وَهَبَ هِبَةً لِصَلَةِ رَجِمِ أَوْ عَلَى وَجْهِ صَدَقَةٍ ﴿١﴾
فَإِنَّهُ لَا يَزْجَعُ فِيهَا... ﴿٢﴾ [رواه مالك في الموطأ وصححه الألباني في
الإرواء الغليل]

“Kim, sılâ-i

rahim veya sadaka olsun diye bir hibede bulunursa, o hibesinden dönemez...”[8]

Nitekim İmam Buhârî -Allah ona rahmet etsin- sahihinde: “Hiç kimsenin hibesi ve sadakasından dönmesi (vazgeçmesi) helal olmaz” diye bir bölüm açmıştır

Hâfız İbn-i Hacer -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

“Sadakaya gelince, (âlimler), karşı tarafın eline geçtikten sonra sadakadan dönmenin câiz olmadığı konusunda ittifak etmişlerdir.”[9]

Kısaca ifâde etmek gerekirse,
bir kimse, malından bir miktar tasadduk etmek isterse, -fakirin eline geçmediği sürece- sadakayı vermesi kendisi için daha evlâdır, fakat farz veya vâcip değildir.Eğer sadaka fakirin eline geçerse, âlimlerin ittifakıyla sadakadan dönmek câiz değildir.

Allah Teâlâ en iyi bilendir.

[1]

Hadîd

Sûresi: 18

[2]

Bakara

Sûresi: 274

[3]

Bakara

Sûresi: 271

[4]

Buhârî.

Hâfız İbn-i Hacer, Fethu'l-Bârî'de; "hadisin isnadı hasendir", demiştir.

[5]

"Dekâiku

Uli'n-Nuhâ", c: 1, s: 468

[6]

Buhârî,

hadis no: 2589

[7]

Buhârî,

hadis no: 2623

[8]Elbânî, "İrvâu'l-Ğalîl", c: 6, s: 55'te

isnadının sahih olduğunu belirtmiştir.

[9]

"Fethu'l-Bârî